Список використаних джерел:

1. Жадан Т. А., Жадан Ю. В. Сучасні наукові підходи до розуміння економічного змісту поняття «ризик». *Причорноморські економічні студії* : наук. журн. 2018. № 33. С. 74-78. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/ handle/KhPI-Press/38561 (дата звернення: 11.11.2021).
2. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз: навч. посібн. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 304 с.
3. Чайка Т. Ю., Александрова В. О., Бабіч В. В. Платоспроможність, ліквідність і фінансова стійкість: теоретичні і методичні аспекти аналізу. *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)*: зб. наук. пр. 2018. № 37 (1313). С. 82-89.
4. Литовченко О. Ю. Підходи до ідентифікації та оцінки фінансових ризиків підприємства. *Економіка і суспільство.* 2018. № 16. С.398-404
5. Жадан Ю. В. Формування механізму управління ризиками переробних підприємств : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.04. Харків, 2021. 20 с.

МОДЕЛЬ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ НА ЛОНГІТЮДНИХ ДАНИХ

Зомчак Л. М., *канд.екон.наук,* ***Дереш О. М.,*** *магістр, Львівський національний університет імені Івана Франка*

Інфляція, попри те, що є давно відомим економічним явищем, постійно еволюціонує в часі та просторі, залежить не лише від економічної, але й від політичної ситуації, тому вимагає вивчення та пояснення в умовах кожної економічної системи зокрема. Мета дослідження полягає у виявленні та моделюванні специфіки інфляційних процесів України у розрізі її регіонів.

Для моделювання макроекономічних процесів найчастіше застосовують економетричні методи та моделі, наприклад, векторні авторегресійні моделі [1], симультативні моделі [2], вейвлет-аналіз [3] тощо. Якщо ж виокремити моделі на лонгітюдних або панельних даних, то серед них варто назвати дослідження, С. Бовдлета та А. Маліка [4], П. Деніза зі співавторами [5], Л. Зомчак та Г. Умриша [6] тощо.

Якщо ж говорити про динаміку інфляції України, то прослідковується різке зростання інфляції в Україні у 2014 році (24,9 %) (рис.1).Також очевидно, що в 2015 році в Україні був «інфляційний бум» з показником 43,3 %, що було більше на 18,3 відповідно до показників інфляції в 2014 році.

У якості факторних змінних панельної моделі інфляції України обрано індекс середньої заробітної плати, індекс промислової продукції, регіональні обсяги зовнішньої торгівлі товарами та рівень безробіття; результуючу змінна – індекс споживчих цін. Уся статистика зібрана в розрізі областей з офіційного сайту Державної служби статистики України [7].

За допомогою тесту Дарбіна-В'ю-Хаусмана (значення Х2-статистики 43.35) виявлено, що краще обрати модель із фіксованими ефектами. Тест Вальда підтвердив, що при застосування крос-секційних ефектів модель буде давати більш точні результати. Отже, в результаті проведених тестів отримали модель з фіксованими крос-секційними ефектами інфляційних процесів у розрізі регіонів.

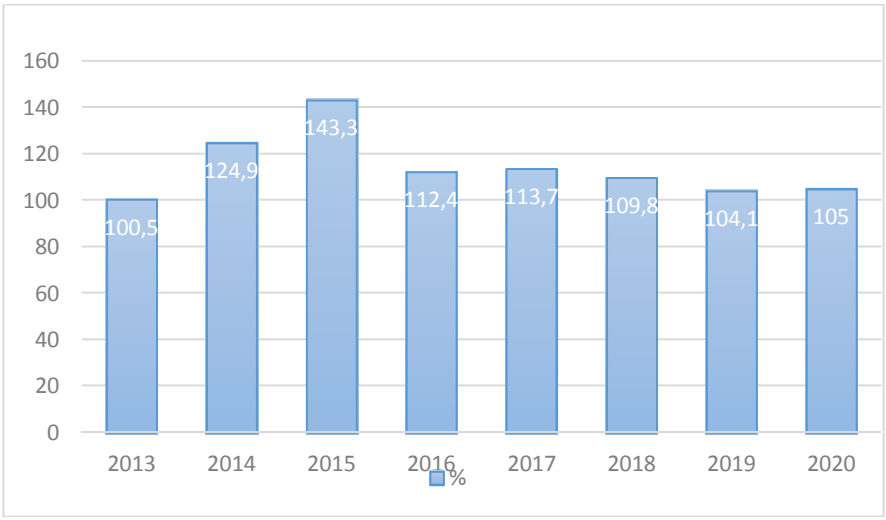

Рис. 1. Динаміка зміни індексу споживчих цін України, 2013-2020 рр.

Для оцінювання параметрів моделі обрано узагальнений метод найменших квадратів (panel EGLS), адже такий підхід дозволить у майбутньому уникнути проблем пов'язаних з автокореляцією та гетероскедастичністю.

Специфікована вище модель буде матиме вигляд:

$$CPI_{it} = \alpha_i + \beta_1 AVGSAL_{it} + \beta_2 IPP_{it} + \beta_3 EXP_{it} + \beta_4 UNRATE_{it} - IID \quad (1)$$

де IID – незалежні випадкові величини з математичним сподіванням нуль та постійною дисперсією;

i – індекс областей;

t – індекс проміжку часу;

α — скаляр;

β_{it} — параметри моделі, що вимірюють часткові ефекти від зміни X_{it} в період t для певного i.

CPI_{it} – індекс споживчих цін (%);

$AVGSAL_{it}$ – індекс середньої заробітної плати (%);

EXP_{it} – регіональні обсяги зовнішньої торгівлі товарами (%);

$UNRATE_{it}$ – рівень безробіття (%).

Або у явному вигляді:

$$CPI_{it} = 113{,}2 - 0{,}018 AVGSAL_{it} + 0{,}018 IPP_{it} + \beta_3 EXP_{it} - 0{,}084 UNRATE_{it}$$

Відношення детермінації для моделі становить 99,4, тобто є дуже високим і свідчить, що 99,4 % зміни інфляції в розрізі областей України можна пояснити за допомогою таких факторних змінних, як індекс середньої заробітної плати, індекс промислової продукції, величини регіональних обсягів зовнішньої торгівлі товарами та рівень безробіття. Розраховане значення F-статистики перевищує емпіричне (знайдене за таблицею розподілу Фішера), тобто можна стверджувати, що модель адекватно описує залежність.

Список використаних джерел:

1. Deluna Jr, R. S., Loanzon, J. I. V., & Tatlonghari, V. M. (2021). A nonlinear ARDL model of inflation dynamics in the Philippine economy. Journal of Asian Economics, 76, 101372.

2. Зомчак Л. М., Волошин І. Б. Симультативна модель інноваційного розвитку регіону. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Випуск 2. С. 854−858. URL: http://global-national.in.ua/archive/9-2016/174.pdf.

3. Зомчак Л. М. Передпрогнозний аналіз фондового індексу ПФТС методами вейвлет-технологій Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. Випуск 22. Суми: УАБС НБУ, 2007. С. 296−304.

4. Bowdler, C., & Malik, A. (2017). Openness and inflation volatility: Panel data evidence. *The North American Journal of Economics and Finance*, *41*, 57-69.

5. Deniz, P., Tekce, M., & Yilmaz, A. (2016). Investigating the determinants of inflation: A panel data analysis. *International Journal of Financial Research*, *7*(2), 233-246.

6. Зомчак Л. М., Умриш Г.Т. Моделювання залежності валового регіонального продукту від сільського господарства України на основі лонгітюдних даних. Економіка і суспільство. 2018. No 16. С. 972−977.

7. Державна служба статистики України: [Веб-сайт]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/ (дата звернення: 03.10.2021).

ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Івах С. С., *викладач,* ***Петлиця О. О.,*** *викладач, Харківський державний автомобільно-дорожній коледж*

В умовах прийняття Податкового кодексу України спостерігається суттєве нерівнозначне податкове навантаження на суб'єктів господарювання, що, в свою чергу, є чинником диспропорційних умов конкуренції. Особливо це стосується впровадження в діяльність суб'єктів господарювання заходів щодо оптимізації податкових платежів, теоретичні та практичні засади яких визначає податкове планування. Тому податковий менеджмент є найважливішою складовою фінансового планування на підприємстві. Крім того, фінансова стійкість, в першу чергу, залежить від належно організованого податкового менеджменту, адже він забезпечує узгодженість фінансово-господарської діяльності з оподаткуванням. Загалом, податковий менеджмент, як частину управлінського процесу суб'єкта господарювання, можна відобразити наступним чином (рис. 1)

Цільова підсистема встановлює цілі та задачі податкового менеджменту на основі підвищення якості його основних елементів. Забезпечуюча підсистема призначена здійснювати методичне, інформаційне, нормативно-правове забезпечення процесу податкового менеджменту. Функціональна підсистема – функції процесу управління та порядок його здійснення (запровадження податкового планування, розробка податкової стратегії підприємства, визначення напрямів облікової політики, визначення принципів податкового обліку та контролю). Управляюча підсистема визначає учасників процесу податкового менеджменту та їх обов'язки.